

Ervaring in een museum

George Kabel

Eindhoven 21 maart 2015

Het Van Abbemuseum in Eindhoven is een museum voor moderne en hedendaagse kunst. Het bevat een veelzijdige collectie bestaande uit schilderijen, beeldhouwwerken, installaties en audio/video presentaties van internationaal bekende kunstenaars.

Sinds een half jaar verzorgt dit museum elke tweede zondag van de maand een gratis rondleiding voor slechtzienden en blinden. De bezoekers mogen, waar mogelijk, de kunstwerken aanraken met speciale handschoenen. Waar dit niet mogelijk is, worden alternatieve manieren geboden om de kunst te ervaren. Dit gebeurt onder andere in de vorm van het laten betasten van replica's en reliëfafdrukken van schilderijen; het laten horen van muziekfragmenten en het uitbeelden van taferelen met behulp van een tableau vivant. De rondleiders Marleen en Frank geven aanvullende informatie over het kunstwerk en met hun prikkelende vragen dagen zij de toeschouwers uit om met elkaar in gesprek te gaan over de kunstwerken.

Ik heb al een aantal rondleidingen meegemaakt en het zijn keer op keer steeds weer verrijkende ervaringen. Bijzonder plezierig is ook, dat elke maand weer andere kunstwerken aan bod komen.

Sinds ik blind ben, ervaar ik zelden een gevoel van ontroering bij een schilderij in een museum. Een beschrijving is vaak een droge opsomming van details die weinig tot de verbeelding spreekt. Tijdens een van de rondleidingen door het Van Abbemuseum heb ik ervaren dat het anders kan en dat ik wel nog ontroerd kan raken.

Wat is het geval?

We staan voor een schilderij van de Poolse schilder Wilhelm Sasnal. Uit de informatie van Marleen blijkt dat het om een staande man gaat, met een rol papier en een tasje in zijn hand. Het gedeelte van het hoofd boven de oren is niet zichtbaar op het schilderij. Je ziet hem op de rug. De achtergrond is zo goed als zwart. De kale grond heeft een modder/zandkleur. Het lijkt alsof de man door een bouwlamp wordt beschenen. Verder vertelt Marleen, dat de schilder Sasnal ook architect is en films maakt.

Om het schilderij tastbaar en invoelbaar te maken, gaat de andere rondleider de man van het schilderij uitbeelden. Hij heeft een gelijkende jas aan, pakt een tasje en een rol papier en gaat in dezelfde houding staan.

Wij mogen Frank betasten. Ondertussen stelt Marleen vragen als: wat kun je zeggen over de houding van de man, wat houdt hij in zijn rechterhand vast, hoe houdt hij daarbij zijn vingers, hoe houdt hij zijn linkerarm tegen zijn lijf, loopt hij of staat hij stil, etc.?

De pose waarin Frank staat geeft mij veel informatie. Het afgesneden deel van het hoofd boven zijn oren gaat hem weliswaar wat minder goed af, maar voor het overige heb ik me een beeld kunnen vormen. De man staat stil, maar het lijkt alsof hij in beweging wil komen. Dat heeft onder andere met de gebogen linkerarm te maken. De jas die hij aanheeft, past eerder bij een wat oudere man, niet arm, maar ook niet rijk.

Zijn rechterarm hangt naar beneden. Tussen duim en wijsvinger houdt hij een rol papier vast. Met zijn drie andere vingers draagt hij een plastic tasje met onbekende inhoud.

Voor mij ontstaat het volgende beeld: je ziet een man op de rug. Hij kijkt een donkere nacht in. De houding lijkt vastberaden.. Hij staat op het punt in beweging te komen. Hij heeft weinig bezittingen, namelijk een tasje en een rol papier. Zijn hoofd is gedeeltelijk zichtbaar. Het deel waar de hersenen zich bevinden ontbreekt.

Langzamerhand bekruipt bij mij een gevoel van herkenning. Het is de uitbeelding van Polen na 'die Wende'. De oude ideologie is weg (het ontbreken van een deel van zijn hoofd); het land is leeg en donker; de man die in het licht staat, is het licht met perspectief voor de toekomst. Nu er niets meer is, staan alle mogelijkheden open. Ofwel Polen kan opnieuw worden ontworpen en opgebouwd. In zijn hand heeft hij al een bouwtekening. Voor de uitvoering hiervan heeft hij weinig middelen (tasje).

Ik voel een sterke affiniteit met dit schilderij. Het raakt me, omdat ik mij zelf er in herken. Toen ik blind werd, was de toekomst op dat moment ook zo donker als de nacht, zonder enig perspectief. Ook mijn hoofd was leeg. Met mijn opleidingen kon ik mijn werk niet meer doen. Veel van mijn geestelijke bagage en mijn praktische ervaringen uit het ziende verleden waren niet meer bruikbaar. Van mijn bezittingen was ook niet veel over. Al mijn (studie)boeken, muziekpartituren, mijn fiets, auto, televisie en videorecorder, foto-apparatuur en schildersbenodigdheden hadden voor mij geen waarde meer. Wat nog bruikbaar was, kon bij wijze van spreken in een klein tasje. Het leven werd schraal en het vooruitzicht werd uitzichtloos. Toch 'zag' ik op een gegeven moment weer een lichtpunt. En dat was ik zelf! Ondanks de beperkingen bleek er nog een scala aan mogelijkheden open te liggen. Ik kon een keuze maken en mijn eigen toekomst gaan ontwerpen. Voor het opnieuw vormgeven van mijn leven had ik niet eens zoveel materiële middelen nodig, maar daadkracht. Het kwam er op aan de eerste stap te zetten, al leek het een sprong in het duister. En toen ik eenmaal in beweging was gekomen, kwam de rest vanzelf.